

Utrwalanie głosek w powtarzaniu

Mając pewność, że zaburzona głoska jest realizowana poprawnie w izolacji przystępujemy do utrwalania jej na materiale językowym w powtarzaniu.

Proponowane poniżej zabawy czy wierszyki można dostosować do wszystkich ćwiczonych głosek.

Mogą być one inspiracją do wielu zabaw językowych z dzieckiem, a inwencja zależy zarówno od Rodziców jak i ich pociech.

Należy pamiętać o tym, że zawsze trzeba zwracać uwagę, aby podczas ćwiczeń dziecko realizowało głoskę poprawnie. Często na początkowym etapie zabaw z powtarzaniem bardzo przydatna jest kontrola wzrokowa, dlatego dopóki dziecko nie wymawia swobodnie głoski w każdej pozycji w wyrazie nie rezygnujemy z pomocy lusterka.

Głoski syczące

1. Utrwalanie głoski w sylabach otwartych *sa, so, se, su, sy*

Ćwiczenie można urozmaicić zabawą paluszkową z powtarzaniem sylab:

"Pięć palców"

Pięć palców dla mnie zadanie miało.
Powtarzać kazały - ale się działo!

Zaczął ten pierwszy donośnym głosem.
Powtórzcie za nim, proszę:
"sa sa sa sa sa"

Drugi odważnie podniósł swą głowę,
by usłyszano paluszka mowę: "so so
so so so"

Trzeci największy, ale nieśmiały
szepnął pod nosem takie banały:
"se se se se se"

Czwartego słysząc aż od sąsiada
Otwiera buzię i gada, i gada:
"su su su su su"

Piąty z uśmiechem od ucha do
uchawiedziało, że każdy go teraz
słucha: "sy sy sy sy sy"

Koniec już bliski, a teraz, proszę
krzyknijmy razem donośnym głosem:
"sa, so, se, su, sy"

Głoskę *s*, ćwiczoną w różnych pozycjach w wyrazie, początkowo przedłużamy zwracając uwagę na jej poprawne brzmienie. Warto też wracać od ćwiczeń narządów artykulacyjnych i zabaw oddechowych.

2. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed samogłoskami np.: *samochód, sala, sowa* itp. Ćwiczeniom głoski w nagłosie może towarzyszyć zabawa, która jednocześnie utrwała jej realizację na sylabach otwartych, a także usprawnia analizę słuchową. Przy tej zabawie dziecko może za każdym razem wymyślać inne wyrazy zaczynające się na daną sylabę.

„Sylabowa piosenka”

Raz sylaba *Sa* na spacerek się wybrała:

Sa - samochód,

Sa - Sabina,

Sa - sałata,

Sa - sylaba ta!

Uśmiechniętą minę ma!

A sylaba *Se* rozśpiewała się:

Se - semafor,

Se - seledyn,

Se - sekator.

Se - ja śpiewać chcę!

Ma piosenka budzi cię!

I sylaba *Su* zaśpiewała tu:

Su - surówka,

Su - sukienka,

Su - suwaki.

Su - i jestem tu!

Uśmiecham się do was dwóch!

Bo ja jestem taka mała i w wyrazie się schowałam.

Tak sylaba jedna drugiej powiedziała.

3. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) w logotomach:

asa, aso, ase, asu, asy

osa, oso, ose, osu, osy

esa, eso, ese, esu, esy

usa, uso, use, usu, usy

ysa, yso, yse, ysu, ysy;

4. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *kasa, masa, misa, kosa, pasek, lasek* itp

5. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu) na sylabach *as, os, es, us, ys*

6. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu) na wyrazach np. *nos, kos, los, las, lis*

7. Utrwalanie głoski w związkach wyrazowych np. *sukienka Sabinki, niebieski samochód*

8. utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami na logotomach np. *scho, skl, ska, sło, smu, smo, sno, spo, stu, sto, sta, stu, swe*

9. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami np. *smok, skok, stół, słoń, schody* itp.

10. Utrwalanie głoski ze spółgłoskami w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *pomysł, pismo, kosmyk, wiosna, zaspą, ospa, list, post, most, chwast, pasta, miasto, postój, usta* itp

11. Następnie ćwiczymy w zdaniach np. *Na stole stoi syfon wody sodowej. W sobotę jadę w Sudety. Sylwia ma niebieską skakanę. Samochód skręcił i stanął. Piesek Sławka jest smutny.*

Jeśli głoska *s* jest już prawidłowo wymawiana, zwykle pozostałe głoski z szeregu syczącego pojawiają się samoistnie, w przeciwnym wypadku należy je ćwiczyć zachowując podobny harmonogram należy jednak pamiętać, że głosek *z* oraz *dz* nie ćwiczymy w wygłosie, bo tracą one dźwięczność.

Głoski szumiące

1. Utrwalanie głoski w sylabach otwartych *sza, szo, sze, szu, szy* Sylaby możemy ćwiczyć recytując z dzieckiem wierszyki np.

Myszek sto do norki szło, *SZO, SZO, SZO SZO*,
Wtem wybiegły koty dwa, *SZA, SZA, SZA SZA*
A, że były bardzo złe, *SZE, SZE, SZE SZE, SZE*
To złapały myszki dwie, *SZE, SZE, SZE SZE, SZE*
Potem jeszcze zjadły trzy, *SZY, SZY, SZY SZY*
I ostrzyły ciągle kły, *SZY, SZY, SZY SZY, SZY, SZY*
Ale, że im brakło tchu, *SZU, SZU, SZU SZU, SZU*
Nie złapały wszystkich stu, *SZU, SZU, SZU SZU*

Stado mrówek szybko szło: *SZO, SZO, SZO, SZO, SZO, SZO*
Napotkały w lesie lwa: *SZA, SZA, SZA SZA, SZA, SZA* Lew
powiedział mrówkom trzem *SZE, SZE, SZE SZE, SZE, SZE*
pobawimy razem się *SZE, SZE, SZE SZE, SZE, SZE* Jeszcze
doszły małpki trzy *SZY, SZY, SZY, SZY, SZY, SZY* i dwie
szaro-bure pchły *SZY, SZY, SZY SZY, SZY, SZY* nagle wyrzwał
z tego buszu *SZU, SZU, SZU SZU, SZU, SZU* miś, co nie mył
sobie uszu *SZU, SZU, SZU SZU, SZU, SZU*

Głoskę *sz*, ćwiczoną w różnych pozycjach w wyrazie, początkowo przedłużamy zwracając uwagę na jej poprawne brzmienie. Warto też wracać od ćwiczeń narządów artykulacyjnych (zwłaszcza pionizujących język oraz angażujących wargi) i zabaw oddechowych.

2. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed samogłoskami np. *szafa, szopa, szum* itp.

3. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) w logotomach:

asza, aszo, asze, aszu, aszy osza, oszo, osze, oszu, oszy
esza, eszo, esze, eszu, eszy usza, uszo, usze, uszu, uszy
ysza, yszo, ysze, yszu, yszy

4. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *kasza, koszyk, daszek, pasza* itp.

5. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu) na sylabach *asz, osz, esz, usz, ysz*

6. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu) na wyrazach np. *kosz, mysz, kalosz, kapelusz* itp.

7. Utrwalanie głoski w związkach wyrazowych np. *szary szal, puszka groszku, koszyk gruszek*

8. utrwalanie głoski w nagłosie przed spółgłoskami na logotomach np. *szko, szka, szko, szkła, szpu, szpi, szpa, sznu, szma*

9. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami np. *sznurek, szminka, szkoła, szpulka, szpak, szklanka, szlak* itp.

10. Utrwalanie głoski ze spółgłoskami w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *baszta, blaszka, domieszka, befsztyk, pieluszka*

11. Następnie ćwiczymy w zdaniach np. *Leszek ma w kieszeni kasztany i szyszki. Mariusz nie poszedł do szkoły bo kaszle. Janusz pisze wiersz o Warszawie.*

Jeśli głoska *sz* jest już prawidłowo wymawiana, zwykle pozostałe głoski z szeregu szumiącego pojawiają się samoistnie, w przeciwnym wypadku należy je ćwiczyć zachowując podobny

harmonogram. Należy przy tym pamiętać, że głoski *ż* oraz *dż* nie ćwiczymy w wygłosie, bo tracą one dźwięczność.

Głoski ciszące

1. Utrwalanie głosek w sylabach otwartych *sia, sio, sie, siu, si*

Sylaby możemy ćwiczyć np. podczas zabaw z rysowaniem:

Wesoła rodzinka głosek ś

Pięć paluszków twojej rączki - to rodzinka głosek *ś*. Weź kartkę papieru, połóż na niej swoją dłoń i obrysuj jej kształt. Każdemu paluszkowi dorysuj minę i czapeczkę według własnego pomysłu. Nazwij paluszki *Sia, Sio, Sie, Siu, Si* i powtórz głośno kilka razy imiona wszystkich członków rodziny.

Głoskę *ś*, ćwiczoną w różnych pozycjach w wyrazie, początkowo przedłużamy zwracając uwagę na jej poprawne brzmienie. Warto też wracać od ćwiczeń narządów artykulacyjnych i zabaw oddechowych.

2. Utrwalanie głosek w nagłosie (na początku) przed samogłoskami np. *siarka, siatka, siad* itp.

3. Utrwalanie głosek w śródgłosie (w środku) w logotomach:

asia, asio, asie, asiu, asi

osia, osio, osie, osiu, osi

esia, esio, esie, esiu, esi

usia, usio, usie, usiu, usi

ysia, ysio, ysie, ysiu, ysi

4. Utrwalanie głosek w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *nasiona, gosposia, mamusia, osiem* itp.

5. Utrwalanie głosek w wygłosie (na końcu) na sylabach *aś, oś, eś, uś, yś, iś*

6. Utrwalanie głosek w wygłosie (na końcu) na wyrazach np. *wieś, miś, ptyś, ryś, Jaś, łoś, ptyś* itp.

7. Utrwalanie głosek w związkach wyrazowych np. *sito sąsiadki, siedem sikorek, książka Joasi*

8. utrwalanie głosek w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami na logotomach np. *śla, śli, śmie, śnie, śnia, świa, świe, świ*;

9. Utrwalanie głosek w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami np. *śliwa, śliwka, śmietnik, świat* itp.

10. Utrwalanie głosek ze spółgłoskami w śródgłosie (w środku) w logotomach np. *aśl, aśm, yśl, iśn, eśn, uśt*

11. Utrwalanie głosek ze spółgłoskami w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *nieśmiały, wyśniony, wiśniowy*

12. Następnie ćwiczymy w zdaniach np.: *Tatusz sieje siewnikiem. Na śniadanie są maślane bułki. Leśnik niesie siano do paśnika.*

Jeśli głoska *ś* jest już prawidłowo wymawiana, zwykle pozostałe głoski z szeregu ciszącego pojawiają się samoistnie, w przeciwnym wypadku należy je ćwiczyć zachowując podobny harmonogram, pamiętając jednak, że głoski *ż* oraz *dż* nie ćwiczymy w wygłosie, bo tracą one dźwięczność.

Głoski tylnojęzykowe k, g

1. Utrwalanie głosek w sylabach otwartych *ka, ko, ke, ku, ky*

Sylaby możemy ćwiczyć recytując z dzieckiem wierszyki np.:

2. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed samogłoskami np. *kapa, kanapa, kasa, kabel itp.*
3. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) w logotomach:
aka, ako, ake, aku, ak, oka, oko, oke, oku, oky eka, eko, eke, eku, eky uka, uko, uke, uku, uky yka, yko, yke, yku, yky
4. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *pokój, fabryka, mleko, ręka itp.*
5. Utrwalanie głoski k w wygłosie (na końcu) na sylabach *ak, ok, ek, uk, ik, yk*
6. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu) na wyrazach np. *mak, lak, ssak itp.*
7. Utrwalanie głoski w związkach wyrazowych np. *pokój Kasi, kupa kamieni itp*
8. utrwalanie głoski przed spółgłoskami na logotomach np. *kle, kla, klu, kre, kro ,wka, lko, lka, tko, nka, żka*
 Zabawa „Zwierzaki na wybiegu”
 W pokazie mody uczestniczą kaczki (*kwa kwa*), bociany (*kle kle*), króliki (*kic kic*), żaby (*kum kum*), kukutki (*ku-ku*), indyki (*gul, gul, gul*) oraz kury (*ko ko*) i gęsi (*gę, gę, gę*). Mama lub Tata „zamienia” dziecko w wybrane zwierzę. Dziecko ma za zadanie przejść po wybiegu (np. dywan lub przedpokoju), z zachowaniem charakterystycznych dla poszczególnych zwierząt ruchów i odgłosów.
9. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami np. *kwias, kluch. klon, klasa itp.*
10. Następnie ćwiczymy w zdaniach np. *Kasia karmi kury. Kuba kopie piłkę. Elka upiekła sernik.*

Jeśli głoska **k** jest już prawidłowo wymawiana, zwykle głoska **g**, będąca jej dźwięcznym odpowiednikiem, pojawia się samoistnie. W przeciwnym wypadku należy ją ćwiczyć zachowując podobny harmonogram, pamiętając jednak, że nie ćwiczymy jej w wygłosie.

Głoski wargowo-zębowe **f, w**

1. Utrwalanie głoski w sylabach otwartych *fa, fo, fe, fu, fy, wa, wo, we, wu, wy*
 Sylaby możemy ćwiczyć recytując z dzieckiem wierszyki np.:

Głoskę, ćwiczoną w różnych pozycjach w wyrazie, początkowo przedłużamy zwracając uwagę na jej poprawne brzmienie. Warto też wracać od ćwiczeń narządów artykulacyjnych (zwłaszcza warg) i zabaw oddechowych.

2. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed samogłoskami np.: *waga, woda, fala, faja itp.*
3. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) w logotomach:
afa ofa efa ufa yfa afo ofo efo ufo yfo afe ofe efu ufe yfe
afu ofu efe ufu yfu afy ofy efy ufy yfy
awa owa ewa uwa ywa
awo owo ewo uwo ywo
awe owe ewe uwe ywe
awo owu ewu uwu ywu
awu owy ewy uwy ywy
4. Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku wyrazu) na wyrazach np.: *kafel, kafar, szofer, lufa, mowa, sowa itp.*
5. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu wyrazu) na sylabach *af, of, ef, uf, yf*
6. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu) na wyrazach np. *szef, torf itp.*

7.Utrwalanie głoski w związkach wyrazowych np. *szef Felki, fajka Stefana, wanna wody, wujek Wojtek, wąsy wujka*, itp

8.Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami na logotomach np. *fko, fka, fko, wla, fpu, fpi, wpa, wnu, wma, wro*

9.Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku) przed spółgłoskami np. *wlany, flakon, wnuk, wpadka, wrona, wrak* itp

10.Następnie ćwiczymy w zdaniach np.: Wojtek wrócił z wycieczki do Warszawy. Wanda nalała wody do flakonu.

Jeśli jedna głoska wargowo-zębowa jest już prawidłowo wymawiana, zwykle kolejna pojawia się samoistnie. Ćwiczenia zaczynamy od głoski, której realizacja w izolacji sprawia dziecku mniejszą trudność.

Głoska l

1.Utrwalanie głoski w sylabach otwartych *la, lo, le, lu, ly* lub jeśli poprawna artykulacja sprawia dziecku trudność zaczynamy pracę od ćwiczeń głoski w wygłosie *al, ol, el, ul, yl, il*.

Każdorazowo zwracamy uwagę na poprawną artykulację głoski zgodnie z jej prawidłową pozycją artykulacyjną. Ćwiczenia językowe warto poprzedzić treningiem języka.

Sylaby możemy ćwiczyć recytując z dzieckiem wierszyki np.

Szedł po drodze Lucek do szkoły się uczyć. I tak wciąż

powtarzał: *lu - lu, lo - lo, la - la, ly - ly, le - le*.

Taki mały Lucek,

co uczyć się chciał.

La, la, la - mówię ja.

Ly, ly, ly - śpiewasz ty.

Lu, lu, lu - wołam ja.

Ly, ly, ly - wołasz ty.

Li, li, li - myślę ja.

Ly, ly, ly - myślisz ty.

2. Utrwalanie głoski w nagłosie (na początku wyrazu) np. *lato, lama, las, lody, lok, lek, lampa* itp.

3.Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) w logotomach:

ala, alo, ale, alu, aly

ola, olo, ole, olu, oly

ela, elo, ele, elu, ely

ula, ulo, ule, ulu, uly

yla, ylo, yle, ylu, yly

4.Utrwalanie głoski w śródgłosie (w środku) na wyrazach np. *balon, bela, cebula, elana, fala* itp.

„Bolek i Lolek”

Kto lubi lody?

- *Bolek i Lolek!*

Kto chce do wody?

- *Bolek i Lolek!*

Kto strzela gole?

- *Bolek i Lolek!*

Kto pilny jest w szkole?

- Bolek i Lolek!

Lubię oglądać Bolka i Lolka chociaż ze śmiechu łapie mnie kolka.

5. Utrwalanie głoski w wygłosie (na końcu) na wyrazach np. *bał, ból, sól, apel, gol* itp.

6. Utrwalanie głoski w związkach wyrazowych np. *lody latem, lala Leny, pudel Leona, obywatel Londynu*

7. Utrwalanie głoski np. *Lolek jest leniem. Aniela ogląda album Eli. Olka idzie na molo z Tolkiem.*

Polecana literatura

Krupa D. *Rymowanki utrwalanki*

Krzysztošek G., Piszczek M. *Materiał wyrazowo-obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek sz, ż, cz, dż*

Krzysztošek G., Piszczek M. *Materiał wyrazowo-obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek s, z, c, dz*

Krzysztošek G., Piszczek M. *Materiał wyrazowo-obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek ś, ź, ć, dź*

Krzysztošek G., Piszczek M. *Materiał wyrazowo-obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek f, fi, w, wi, ł, ch (h)*

Krzysztošek G., Piszczek M. *Materiał wyrazowo-obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek l, r*

Krzysztošek G., Piszczek M. *Materiał wyrazowo-obrazkowy do utrwalania poprawnej wymowy głosek k, ki, g, gi*

Skorek E. M. *100 tekstów do ćwiczeń logopedycznych*

Szwajkowska K., Szwajkowski W. *Rymowanki do utrwalania głosek k-g, f-w, l-r*

Szwajkowska K., Szwajkowski W. *Rymowanki na trzy szeregi logopedyczne: ciszący, syczący, szumiący*

Szwajkowska K., Szwajkowski W. *Rymowanki powtarzanki*

Szwajkowska K., Szwajkowski W. *Terapeutyczne wierszyki dźwiękonaśladowcze*

Wójtowiczowa J. *Logopedyczny zbiór wyrazów*